

KROMĚŘIŽ

Premiéry na FORFESTE 2019

Počas jubilejného 30. ročníka festivalu FORFEST zamerali masmédiá na národnej i medzinárodnej úrovni pozornosť predovšetkým na prezentáciu mesta Kroměříž. Festival priniesol v priebehu 30 rokov mestu aj českému umeniu mimoriadny rešpekt v zahraničí. Kroměříž má dnes vysoký kredit mesta, kde sa robí nekompromisná, náročná kultúra. Každoročne uvádza FORFEST vyše stovky diel súčasných svetových a českých skladateľov prevažne komorného a ansámblového charakteru.

Dramaturgia dala príležitosť skladbám autorov, ktorí mali významné životné výročia: odznela *Sonáta pre klavír* Gideona Kleina (1943), jedno z najlepších diel festivalu, vysoko expresívne a dramatické, písané v koncentráku dva roky pred smrťou autora (uvedené k 100. výročiu jeho narodenia), v objavnej a dramatickej interpretácii **Viery Müllerovej**. Autorský portrét k jubileu Vojtěcha Mojžíša uviedol dve muzikálne, príťažlivé sláčikové kvarteta s tematicky plynulými líniami, miestami vtipnými riešeniami a príjemnými diatonickými klastrami. Desať rokov od smrti Josefa Adamíka pripomenulo uvedenie šiestich verzií autorovho *Dychového kvinteta s hračkami* mladým **Parnas Quintetom** z Brna.

Okrem diel Erika Satieho, Bohuslava Martinů a Dmitrija Šostakoviča zazneli málo hrané skladby žien skladateľiek: *Trio* Vítězslavy Kaprálovej, *Et expecto* pre bajan sólo Sofie Gubajduliny v predvedení **Jiřího Lukeša**, zvukovo a tematicky výnimočná *Sonáta č. 6* (1998) od Galiny Ustvolskej v presvedčivej interpretácii švajčiarskeho klaviristu **Lorenza Mea**, *Molitva* pre violončelo a zmiešaný zbor (2013) Galiny Grigorievy vo vášnivom podaní violončelistu **Štěpána Filípka** a speváckeho zboru **Gaudeamus Brno**, tri piesne pre soprán a klavír z *Piesní Šalamúnových* od Zdeňky Václavíkovéj v podaní častej propagátorky českej hudby na festivale **Stelly Maris Sirben** a skladateľa a klaviristu **Martína Vojtiška**. K českým menám patrí aj Milada Červenková a medzi uznávané české skladateľky sa zaraďuje aj nedávno zosnulá profesorka na pražskej AMU Ivana Loudová (v novátorskom, tajomnom a dynamickom len 9 minút trvajúcim *Stratonom Orfeovi* pre bicie. K málo známym skladateľkám patria tri Talianky: organistka **Giamila Berré**, ktorá hrala svoju zasnenú *Hemigidiusovu organovú omšu* a záverečné zvukovo bohaté dielo *Edith*, Elisabetta Capurso (*Sezioni*) a Sara Torquati (*Genesis I*).

Na FORFESTE sa tento rok zúčastnil svojimi dielami značný počet zahraničných skladateľov z Nemecka, Rakúska, Francúzska, Japonska, zo Švajčiarska, z Rumunska, Maďarska, USA, Ruska, Talianska, Nórska, Poľska, Estónska, Fínska a Anglicka, no žiaľ ani jeden zo Slovenska.

Najvýznamnejším koncertom festivalu sa stal otvárací koncert (9. 6.) v Katedrále sv. Václava v Olomouci. Premiérové predvedenie *Sinfonietty* predčasne zosnulého Josefa Adamíka v podaní ansámblu **Brno Contemporary Orchestra** s dirigentom **Pavlom Šnajdrom**

sa stalo objaviteľským činom. Kvalita diela žiaka Miloslava Ištvana a Aloisa Piňosa sa až po rokoch pomaly dostáva do povedomia českej a medzinárodnej verejnosti. Fenomenálny výkon slovenského sólistu **Milana Paľu** v skladbe *Lorelei* pre husle sólo, sláčiky a klavír Roberta Hejnara naďalej udržal vysokú úroveň celého podujatia. V programe zaznela tiež skladba *Anima animam invocato* ostravského autora Jana Grossmanna, ktorá už patrí k dobre zažitému štandardu súčasnej hudby. Úvodnou skladbou bola *Komorná symfónia č. 2* na počesť sv. Františka z Assisi

M. Paľa a Brno Contemporary orchestra v olomouckej katedrále (foto: archív)

Pavla Zemka-Nováka, ktorá bola skutočnou korunou premyslenej dramaturgie. Hviezdou festivalu bola rumunská skladateľka Violeta Dinescu. V českých premiérach sme počuli štyri jej skladby: akýsi zvukový ohňostroj v *Ecouri pentru Contraste* pre bicie a klavír, *Lytaniae* (verzia pre bicie a klavír), bájku *Pelicanul sau Babitza* pre bicie a nemý hlas, *Flügel und Trümmer* (Kridla a trosky) pre klavír a bicie, ako aj *Sonátinu*, ktorá sa mi páčila najviac. Prof. Dinescu vytvorila svojrázne diela, zložité štruktúry, nepodobajúce sa na nič, čo bolo predtým nakomponované, akási moderná heterofónia a poetizmus stvárnený z textov Rückerta, Poea a iných. Na slová absurdnej bájky rumunského spisovateľa Ůburuza (ešte pred Beckettom) vytvorila dielo recitované, hrané na xylofóna a iných nástrojoch (bongá, bubon, taniere, činela, flexatón, čínsky gong, visiace taniere, rotowave, woodblocky...), ktoré zazneli v podaní rumunských umelcov najvyššieho rangu: **Sorin Petrescu** (klavír) a **Doru Roman** (bicie).

Skutočne pravou duchovnou hudbou boli české premiéry štyroch skladieb Massimiliana Messierioho v pomalých uvoľnených tempách až rituálneho charakteru s pianissimo výmymi plochami a zmyslom pre farbu a trvanie jednotlivých tónov: ... *Con la luna apparsa nel cuore...*, *Lamed I*, E. S. (5 variácií na báseň Edoarda Sanguinetiho) a *Lamed II* s krásne znelým sopránom Rusky **Eleny Tereščenkovej**. Ako kontrast zazneli známe pohyblivé *Façades* a *Saxofónové kvarteto* od Philipa Glassa.

Inšpiratívny koncert s ideou stíšenej hudby ponúkol súbor **Konvergence** a autori Tomáš Pálka (subtílné dielo *Silentio* pre husle, violu a klavír), Radim Bednařík (*Mikrosvěty IV* pre violu sólo), Tōru Takemitsu (*Quatrain II* pre klarinet, husle, violončelo a klavír), Jiří Lukeš (v komornej skladbe pre klarinet, 2 huslí, violu, kontrabas a gitaru), Sofia Gubajdulina (*Et expecto*) a Ondřej Štochl (záverečný *Šeptet* pre klarinet, 2 huslí, violončelo, kontrabas, klavír a gitaru).

Záver festivalu patril klavírnemu recitálu s objavnou dramaturgiou. **Lorenzo Meo** zo Švajčiarska predstavil výrazový svet Es-tónca Jaana Räätsa, ktorý okamžite zaujal už prvou skladbou z 24 *Marginálií op. 65* (1979). Bol to svet postmodernej, príjemnej hudby – antiromantickej, nekomplikovanej, nedramatickej. Räätsa *Sonata No. 5 op. 55* (1975/1978) je už rytmicky bohatšia. György Kurtág v *Hrách* akoby napodobňoval hru detí, malé rozpätie a nemotorné držanie

ruky. Fínka Kaija Saariaho v *Prelúdiu* (2007) a *Balade* spracováva zložité rytmy. Talian Gianluca Deserti uvádza po prostom *Nokturne* (2009) kaskády farebných zvukov a obstanantnej rytmickej figúry vo *Feuer II* (2012). Za veľký čin Lorenza Mea považujem zaradenie Galiny Ustvolskej so zvukovo najexpresívnejšou skladbou Forfestu – *Sonátou č. 6* (1998), ktorá nie je dlhá, no jej duchovný a fyzický účinok prekračuje všetky medze. Skladba pozostáva z klastrov v troj- až šesťnásobnom forte. Je to výnimočná autobiografická sonáta, podobne ako *Sonáta českého odsúdenca* Gideona Kleina.

A koľko bolo na festivale premiér? Desať skladieb odznelo vo svetovej premiére a tridsať zahraničných v premiére českej. FORFEST si udržuje svoju vysokú úroveň v ich počte aj v interpretačných výkonoch sólistov a súborov. Vďaka vedeniu festivalu podujatie pokračuje, čo si želajú predovšetkým mnohí českí aj zahraniční skladatelia.

Elena LETŇANOVÁ